Чурапчыга күн тахсар !

САҢА ОЛОХ

12+

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫНҺЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2016 сыл Алтынньы 29 күнэ субуота № 118 (11285)

Өрөспүүбүлүкэбит сайдыытын олуктара

ЕГОР БОРИСОВ РЕГИОНҔА СИР АННЫНААҔЫ БААЙЫ ХОСТУУР ХАМПААННЬАЛАРЫ КЫТТА ХАРДАРЫТА СЫҺЫАН ТУҺУНАН

Бу сыл тумугун Саха сирэ «АЛРОСА»-тан бюджекка хайдах да сыһыаннабөлөх мунутуур – 62 миэрдэ солкуобайдаах харчы киирбитин кэтэһэр. Бу туһунан Ил Дархан Егор Борисов «Сахамедиа» сайа бырайыактар ыытыллыбыта. Саха Өрөспүүбүлүкэтин үбүн министерствота биллэрбитинэн, алмаһы хостуур компаниятан бюджекка киирбит. «Өрөспүүбүлүкэ бюджетыгар бэйэ дохуотун сэрэх нормалыка толоборуорун кытта 132 миэрдэ сомоҕо тэҥнэһэр. Онон, бэйэ дохуотуттан бюджекка киирбитин аһарбыт «АЛРОСА» онгорор», - диэн Егор Борисов этэ.

Ил Дархан алмаһы хостуур компаниятан дойдуга үрдүгэр алмас ырыынакка бөрөскэтэниитигэр сөптөөх политиканы ыытарын, киин үлэһиттэх-хамаҕатын алмас ырыынагын конъюнктураҕа, от эбэтэр уоскай балаһыанньата тутулуктааҕын бэлиэтэппэтэ.

Маны тэҥэ өрөспүүбүлүкэ сайдыытыгар «урут эбэтэр хойут алмаһы хостуур сирдэр бэриниэхтэрэ» диэн сэрэтэр. Маҕан сибээстэһэн алмаһы хостуурга биэс сайыастаах бүлүүр иннитэн сирэн хостоохор туһааҕы байыары кордоһуппэтэ өрөскуотарын уларыппатарыгар этиигэр киирэллэр. «Ол эрэн, кырга 30-40 сыл, биһиги алмас хостуурга сайыастахпыт», - диэн Ил Дархан этэ.

«АЛРОСА» бырайыактар – Верхне-Мунскай алмаһастаах сирэ бэҕэһээҥҥи, Накынскайы рудалаах хонуута Богуобуйанаабы хостуур сирэ, Егор Борисов эрэрдиэн, «обин 2-3 трубаны аһарга бэлэмнэнэр».

Компания биллэрбитин алмаһы урукку хостоохор сирдэригэр – Мирнэйгэ, Удачнэйга, Айхалга шахтай ньымаҕан хостуур бөппуруоспарыгар диарыктаахтар. Кырдьык, бу олус улахан үбү-харчыны эрэйэр, от эрэн, алмастар хаһыскыбаларга уруттуһан, бу өрөскуотар сабыллыахтарэ.

Болдог сир аннынааҕы баайы хостоохуулары кытта харчыга сыһыаннаһыы туһунан көнсиригэр, Егор Борисов өрөспүүбүлүкэ сайаппа инвесторга иннитэригэр Саха сирин территориятыгар өрөспүүбүлүкэ бюджетыгар нолуок төлүүр туспа юридическай сирэй статустаах бэйэлэрин дочерний тэриллэлэригэр бөппуруос көлөхпүтүн туһунан кэпсээтэ. Ил Дарханы «Роснефть» уонна «Ростехнология» корпорациялар дочерний хампаанньалара: Саха сиригэр регистрациялаабыттарын холобур быһыытынан ааҕыннна.

Манна даҕаган эттэхэ, өрөспүүбүлүкэ иннигэр туспа юридическай сирэй статуһа суох «Газпром» уонна «Сургутнефтегаз» хампаанньалара кытта нолуок төлөбүрүгэр уонна олохтоохтору үлэнэн хааччыйыы бөппуруоспарыгар тустаах собутэһии ыытыллыбыт. «Газпром», «Сургутнефтегаз», «Транснефть» уодда. олохтоох иҥэлээх үлэһиттэри хото үлэҕэ ыыталлар, Москва, Новосибирскай уодда. куораттар үрдүк уонна орто аналлаах үөрэхтэрин кыһаллыбат үөрэтэллэригэр. Дьиэлэҕэ маннык сыһыан түмүгэр «Транснефть» хампаанньа туттарар трубопроводын үлэһиттэрин улахан аҥаардара – олохтоох кадрдар.

Регион экономическай биэс сайдыытын хаачыллар сана производственай объекгары туһарга көҥүл көлүөнэбитигэр уонна аан дойдуга Саха Сирин хаһыаллыбат айылҕатын харыстыахтаахпытын Егор Борисов кэпсээнин ыытыллыбыта. «Эскотун промышленнай бырайыактар олохтоох ноябрьскэ интэриэһин көрөмчүлүүр эбэтэр экономикаҕа кутталы үөскэтэр буолбахтарына, өрөспүүбүлүкэ салаатага бу бырайыактары токтотуохпут. Бу Мөкө-Хаҥалас улууһугар тутуллуохтаах газохимическай комбинакка эмиэ сыһыаннаахпыт». Хас биирдии хампаанньа Өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбатыгар олохтоох айылҕаны харыстыырга барыллыбыт миллиарднаах мекчиэммит. Олохтоох бөлүөс промышленнай эбийиэктэр туһа экологическай туруту кыһаллах хонтуруолга тутар. Саха сирин экологическай көрүүлэн дьайыллыбыт оноруохтарын сөптөөх тэриллэлэр дьайыыларыгар кэлиилэри сыалларга 493 сомо онорбуллубут. *Общественнай испытаниэ* ыытыллыбыт эмиэ бэлиэтэммит буолла, олохтоох *ноябрьскэ* 76 маннык испытаниэлэ кэтэһиллэр буолла. «Сир баайын хостоочуулар олохтоох ноябрьскэ интэриэһин көмөлөһөөччилэригэр, экология чаҕыйыыр туоһу баар ирдэбиллэрин толорууларыгар Бырабыыталыстыба туһу барыһын онорор», - диэн Ил Дархан тоһоҕолоон эттэ.

Егор Борисов Өрөспүүбүлүкэ сиригэр-уотугар үлэлиир тэриллэлэр үрдүк социальнай эппиэттиэстээхтэрин астыһан туран баллыгыр. «АЛРОСА»-бэйэтин суолтатар үбүлөһэр 2017 сылга 1 мэлдьи солкуобай суумалаах Реабилитационнай киин тутуута тумуктэниэхтээх. «Транснефть» Алдаҥа, Олёкоминскэ уонна Ленскэйгэ 5 миэрдэ солкуобай суумалаах олорор дьиэлэрин, 4 муостаны туттарда. «Сургутнефтегаз» үбүлэһиннэрбит Духовнай семинария, Дьокуускайга тыа хаһаайыстыбатын академията, Витимнэ оскуолалар, оҕо кыһалларын дьиэлэрэ тутуллуннулар, айан суолларын туттарар, муниципалитеттарга туспарын оноруу бөппуруоспарыгар күүс-көмө буолар. Бу барыта «Сир аннынааҕы баай туһунан» федеральнай сокуонунан салайтарбакка, сир баайын хостоочуулар бэйэлэрин баҕа санааларынан салайтаран онороллор».

Александр СТРУЧКОВ.

Улууска – бу күнэргэ

КОЛЛЕГИЯ, БЭЙЭНИ САЛАЙЫНЫЫ СЭБИЭТИН ХОЛБОҺУКТААХ МУННЬАХТАРЫГАР

Алтынньы 27 күнүгэр „Чурапчы улууһа“ (оройуона) муниципальнай тэриллэн баһылыгын коллегиятын уонна олохтоох бэйэни салайыныы сэбиэтин холбоһуктаах мунньаҕа буолла. Коллегия, сэбиэт чилиэннэрэ, нэһилиэк баһылыктара, тэриллэ салайааччылара, ыыппырыыхтар кытта ыыппыыр ыллыктар. Мунньаҕы улуус баһылыга А. Т. Ноговицын салайан ыытта. Күнүскүү бэйиэскэҕэ 4 бөппуруос көрүлүннэ.

Бастакы „Социальнай оҥоһон хаһаайыныы харчыстыбатын тутулуга суох сыаналааһын түһүмэҕэ“ бөппуруоска информацияны улуус баһылыгын социальнай бөппуруоспарга солбуйааччы О. Ф. Петрова онорто. Маннык сыаналааһын 2014 сыл, от ыйын 14 күнүгэр ыытыллыбыт федеральнай сокуонна олоҕураллар. Өҥөнөн хаһаайыныы общественнай хонтуруолламмын көрүнүмэ буолар. Улуус баһылыгын анал уурааҕа тахсыбыта. Хаһаайыныы 5 эйгэлэргэ киллэрилиэхтээх — үөрэхтээһиннэ, культуура эйгэлэрэ, дорообуйа харыстабыллара, социальнай хамаатаҕа, спорт эйгэлэрэ. Сыаналааһын критерийдэрэ быһаарыллан, үлэ саҕаламмыт. Хас биирдиилэргэр общественнай сэбиэт талыллыбыт, сорох сагаҕа салайааччылара бу күнэргэ быһаарыллыахтаахтар.

Иккис „Физическай сирэйдэр маллаһыллар нолуок түһүмэҕэ. Олохтоох бэйэни салайыныы үөрэхтэрин налоговай политиканы ыытааччылар уларыппыллар уонна эбилэтэр тустарынан“ информацияны 4 №-дээх СӨ МРИ ИФНС кылаабынай государственнай налоговай инспектора А. К. Мохначевская онорто. Эппэх ыйыппыта киирэн эппиэттэнэллэ. Нэһилиэктэр баһылыктара бэйэлэрин нэһилиэктэригэр хаһан сыалларыллар налоговай политиканы ыытааччылар бэлэмнээх буолуохтарыгар ыйыы онорбуллубута. Анал хамыыһыйа биэрэ сылдьыбыта.

Үһүс „Чурапчы улууһугар суолтаҕа сыһыаннаах сорохтоох буолуулар хаһаайыныы түһүмэҕэ“ бөппуруоска информацияны Чурапчы улууһун Суотта сэрэхтээх буолуутун государственнай инспекторун начальнига В.Д. Ефремов онорто. Суол быһыылаахтарга тахсыыларга аччаабат. Бырабыланы билбэтэхтэр, ордук оскуола оҕолорун оттуттан, суол быһыылаахтарга тахсаллар. Маныаха үөрэппиэ, права туттарыллыбатар үлэлэһэллэр быһаарыллыбыта. ДОСААФ, „Арчы“ үөрэтэр кыын, агротехникум, колледж бу хайысхаҕа үлэлэрин күүһүрдэр сорук турар. Улуус киинигэр светофор туруорулуутугар үлэлэһэллэ эппиэттэнэллэ.

Төрдүс „20-с „Манчаары сонньуулларыгар“ бэлэмнэнии түһүмэҕэ“ бөппуруоска информацияны улуус дьаһалатын дьаһалаларга уонна бэйэни салайыныы үөрэхтэрин управлениетын начальнига М. С. Игнатьев онорбо. Спартакиадаҕа барыта 11 спорт национальнай көрүнүэригэр күрэхэһиннэ ыытыллыаҕа. Улуус итиигэн 9 көрүнүн талан ылан кыттыаҕа. Үс эпабынан ыытыллыаҕа. Бастакыта—улуус иһигэр сүүмэрдиир, финальнай күрэхэһиллэр, иккиһэ — өрөспүүбүлүкэтээҕи сүүмэрдиир, квалификационнай күрэхэһиллэр, үһүс — „Манчаары сонньуулларын“ финала (Үөһээ Бүлүү — от ыйын 6—10 күннэрэ). Улуус сүүмэрдэммит хамаандатын бэтэминээйин, итиигэнэ спортивнай федерациялар, тренердэр ыытар үлэлэрэ, хайа нэһилиэккэ хаанньык көрүнүэргэ дьарыктар барыахтаахтарын биллистилэр.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Тыа сирин сайдыыта

АЛЕКСЕЙ НОГОВИЦЫН: "ДЬОММУТУГАР-СЭРГЭБИТИГЭР ГААҺЫ ХАЙААН ДАҔАНЫ КИЛЛЭРИЭХТЭЭХПИТ"

Чурапчы улууһугар гааска холбонуу үлэтэ икки сыллаах бардa. Былырыын гаас киирэрин туһунан кэпсэтиини, бэчээккэ, "Айылгы" дьукаахтыныйы сышшалыан киирбиһигэр улуус дьаһалтата тэрийэн ыытыыта. Ол кэннитэн "Ыһыах" тулуйбэт гааска холбоммутунан, үһүс уочарга киирбитинэн барбыта. Салгыы нэһилиэктэргэ Чакыр ааҕалаан улууспут нэһилиэктэригэр гааска холбонуу үлэтэ саҕаламмытынан бопсуруостарынан туһуламмыт семинар алтынньы 26 күнүгэр улуус дьаһалтатын аактабай саалатыгар ыытылынна.

Семинары улуус баһылыгын солбуйааччы А.А. Ноговицын ииитэн-саҕалаан ыытта. Онуоха гааска холбонуу ымпыгын-чымпыгын, сүрүн ирдэбиллэри, ханнык докумуоннар ирдэниллэрин туһунан "Сахатранснефтегаз" технологическай холбонуу сулууспатын гаас түгэтигин ситимин управлениетын сүрүннүүр инженерэ А.П. Макарова сиһилии кэпсээтэ.

Онтон гааска холбонуу Чурапчы улууһугар билиҥҥи балаһыанньатын туһунан старшай мастар А.В. Дьяконов биһиэхэ: "2015 сыл күһүнүгэр саҕалаан гаас ситимигэр холбооһун үлэтэ ыытыллар турар. Күн бүгүн 102 ыал гаас ситимигэр холбонно. ОДьКХ ипигэн биир уопсай хочуолунай гааска холбонон турар. Ону таһынан эбии үс хочуолунай гааска холбоноору турар. Билигин биһиги икки хайысханан үлэлиибит: Бастакыбыт "Подключение от сетей газораспределения" диэн, бу барыта бырайыак быһыытынан киирэн, монтаж оҥоһуллубутун кэннэ учаастак таһыгар анаммыт сиргэн тахсыбыт гаас ситимин туһаныы буолар. Манна үгүс түбэлтэҕэ чааһынай ыалларга эбэтэр тэрилтэлэргэ ханнык эмэ биричиинэнэн гаас стояга тахсыбакка хаалар түгэннэрэ үөскүүллэр, ону быһаарар туһугар бу семинар тэриллиннэ. Манныкка кэстүү салгыы сип биир тахса турууҕа, тоҕо диэтэххэ, сипэттэн-сана уһаайбалар бэриллиэхтэрэ, ордук кластер учаастактар или бопсуруос күүскэ көтөҕүллүөҕэ, билиҥҥи туругунан, 10 эрэ сиргэн тахсан турар".

Гаас холбонуутугар олохтоохтортон ирдэниллэр докумуоннар: паспарт куопуйата, уһаайбаны, дьиэни бас билии сибидиэтэллиэстибэтэ, регистрация куопуйата, техническэй паспарт куопуйата.

Семинарга ордук Одьулуун, Чакыр, Диринг нэһилиэктэрин баһылыктара актыыбынай кыттыыны ыытыһылар. Киниэр тэрилтэлэр гааска холбонууларын, биирдиигэн ыаллар тоҕо ороскуоту көрсүөхтэрин собун туһунан туоһуластылар. Ол курдук, ангардас тиэргэн таһыгар стояк тахсыытыгар бороостуой тыа киһитэ, ортотунан, 47 тыһ. солкуобайы төлүүр, ол кэннитэн тиэргэнтэн ситим тардыллан дьиэҕэ холбонуута атын суумманы эрэйэр.

Дьаҕыйтин хаачыстыбалаахтык, ханан да тыыммыт аргыйбат гына оҥостоҕут; сочонон гаас ыйдааҕы төлөбүрүгэр кыра ороскуоту көрсүөххүт.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Чөл олох

СОЦИАЛЬНАЙ ДЕСАНТ -- ХАЙАХСЫККА, ХАДААРГА

„Үтүө санаа үксээтин, сирдээҕи ситим кэҥээтин" диэн аатынан ыытыллан турар социальнай десант алтынньы 26 күнүгэр Хайахсыт, Хадаар нэһилиэктэригэр сылдьыта.

Барыта 25 киһилээх бөлөх улуус оҕо аймах уонна дьиэ кэргэн дьыалаларыгар салаатын сүрүннүүр специалиһа Т.П.Бушкова салайан сылдьыбыттара. Нэһилиэннньэни кытта көрсүһүүгэ улуус баһылыгын социальнай бопсуруостарга солбуйааччы О.Ф.Петрова кыттыыны ылла. Сарсыардаттан биирдиилээн специалистар Хайахсыт нэһилиэгин олохтоохторун кытта үлэлээтилэр. Арыгы киһи олоҕор буортутун, арыгыс кэмнэргэ бу дьаллыкка уһары охсуһуу, арыгы хомоҕунун экономиканы тардыы туһунан кинилэри дьон сэргээн көрдүлэр. Участковай болномуочунай И.Г.Захаров, нарколог-психиатр-быраас Л.Н.Дьячкова, эниэ отделын салайааччыта М.П.Анисимова, улуус библиотекатын үлэһитэ Н.Н.Аммосова арыгыттан тахсар иэдээннэргэ, ыал олоҕун, оҕо дьылҕатын алдьатыытыгар аналбыт сыыппараларга кими баҕарар дьиксиннэрэр. Бу десант үлэтин сыалынан-соругунан нэһилиэктэргэ арыгыны уһары охсуһууну күүһүрдүү, онуоха суолларын-иистэрин булууга көмөнү оҥоруу буолар.

Хас нэһилиэк ахсын арыгыны иһии сытыы бопсуруоһунан турар. Ханна баҕарар баһылык, дьиэ кэргэн специалиһа, түмэлгүүлэр салайааччылара сүрүн болҕомтолорун бу кыһалҕаны туоратыыга уураллар. Үлэ барбат буолбатах. Арыгыга ылларбыт дьону наркологка, норуот эмчиттэригэр эмтэтии, иһэр ыалларын кытта үлэлэһии, оҕону болҕомтоҕо ылыы нэһилиэк айыы тэриллэр. Спортивнай саалалар, сынньалаҥ кииннэрэ бииэан быһыытынан үлэлии тураллар. Десант бу ыытыллар үлэлэрэ кинилэргэ көмө буолаллар, хамсааһын оҕо таһаарыылаахтык, киэҥник барарыгар, арыгыны кытта охсуһуу утарыылаахтык, кэлибэтик сорсохсутуулэрин туһунан ойлогуу үлэтэ саналыы диэн ааҥнанныыларыгар сылдьаллар. Кэпсэтии түмүгэр нэһилиэк нэһилиэгинэн тэҥэ, кыбит специалистарын киирбит этиилэрин бырайыак торумнанна, салгыы сэ чэрчитинэн үлэ барыахтаах.

Хайахсыт нэһилиэгин олохтоохторо ыччат спорка сыстыбатын, ыччакка аналлаах тэрээһиннэри эбэтэргэ, айыы уорэҕин оҕо кэлэтэргэ этиннэр. Араас түмсүүлэр сонноох үлэни ыыталлар. Онон сүрүн сыал ыччаты кытта үлэҕэ ууруллуохтаах. Түмүккэ тоҕус пуунтаах бырайыак былаана торумнанна. Көрсүһүү түмүгэр, үгэс курдук, улуустааҕы „Саҥа олох" хаһыат сурутуутунан ылар лотерея оонньонно. Сурунаал хомуурунньугугар Г.П.Протасов, хаһыакка билиэрин уонна эҕэрдэ ониэлэрүгэр 500 солк. сертификаты И.Д.Неустроев, А.А.Алексеев, Т.Е.Сидорова, А.С.Назаров, М.Р.Кузьмина, „Ситим" маҕаһыынтан 3 тыһ. солк. суумалаах сертификаты А.В.Федотова тигистилэр.

Хадаарга арыгы аһыыта боболлубута 20-тэн тахса сыл буолбут. Ордук оҕо аймах „Кока-кола" утаҕы иһиилин тохтотууга нэһилиэн ньиэ миэрэ эрэйэр. Омук аһыттан ыраһ, олуу эпэнэйэттэн бэйэ аһын киэнник тарҕатарга, биэ кымыһын оҥорор хаһаайыстыбалары дэлэтэргэ туруорсар. Бу нэһилиэккэ аҕа уонна ыччат түмсүүлэрин үлэтэ бытаарбыт. Манныкка саҥа сүүрээннэри киллэрэргэ, тематическай биэчэрдэри тэрийии бэстиэккэ ыытарга, олохтоох телевидение нөҥүө уоллэр-ойохтор үлэни күүһүрдэргэ киирбит этиилэр бырайыак хайысхаларын быһыытынан киллэриллиннилэр. Лотерея түмүгүнэн сурунаал хомуурунньугун А.Н.Климова, билиэрин, эҕэрдэ ониэлэрүгэр сертификаттары Л.Н.Аламова, Л.П.Лукина, Д.К.Лукин, М.Е.Тихова, Н.Н.Давыдов уонна „Ситим" маҕаһыынтан сертификаты А.Р.Климов тутуулар.

Этэр сүдүргү олоххо киллэрии өрүү уустук. Нэһилиэк хас биирдии олохтооҕо бэйэтин дьылҕатын иннигэр эппиэтинэстээҕин, үрдүгэн көмөнү эрэйбэккэ, бэйэтин олоҕун туһугар хамсаныахтааҕын өйдүүрэ наадалаах. Онуоха бу десант үлэ сүрүннүн ыйан биэрдэ, туһааннаах специалистар көмөҕө өрүү баааллар, нэһилиэнньэни сэргэхситиигэ этиилэр киирдилэр. Бэйэ дьылҕата – бэйэ илиитигэр.

Оксана ЖИРКОВА.

2016 -- улууска Музей сыла

Бу сыл олунньу 28 күнүттэн А.А.Саввин аатынан Чурапчытааҕы история уонна этнография музейыгар „Нэһилиэк историята, сайдыыта – музей экспонаттарыгар" диэн нэһилиэктэр музейдарын көрүү быыстапката тэрилиэ турар. Алтынньы 25 күнүгэр эстафетаны Болугур нэһилиэгэ салҕаата.

МУЗЕЙДАРЫ КӨРУҮНУ МЫНДАҔААЙЫ САЛГЫЫР

Бу нэһилиэк, хомойуох иһин, музейа суох. 70-нус сылларга биолог-учуутал М.П.Макаров экспонаттары хомуйан саҕалаабыта. Кини кэнниэ энтузиаст-учуутал М.С.Слепцова кыраҕый балаҕан иһигэр музей тэрийэн үлэлэтэ сылдьыбыта. Онтон эмиэ кэккэ сылларга ким да көрбөккө-истибэккэ сыдьыбыт экспонаттары историк-учуутал В.Д.Попова хомуйан, дьон көрүүтүгэр таһаарбыта. 2003 с. бэтэрээн-учуутал В.П.Дьячковская биэс сыл устата көрөн-харайан, нэһилиэк историятын дьоҥҥо-сэргэҕэ билиһиннэрбитэ. Дьэ, ол кэнниэ музейга диэн аналлаах үлэһит көрүллүбэккэ, дьиэ аналлаах, экспонаттар эргэрэн, алдьанан, бу үлэҕэ чаачы уһахан сатарыйыы тахсыбыта. Мындаҕаайылар быйыл улууска Музей сыла биллэриллибитигэр саҥалара көтөҕүллэн сылдьаллар. Саҥа хамсааһынтан саҕаланан, 85 сыллааҕыта тутуллан киирбит кыра оскуола дьиэтигэр бастаан уһаа тыыныы музейы үлэлэтэргэ быһаарыннылар. Онтон салгыы кини үлэ саҕаланна, экспонаттары саҥардан, үлэһит тутан, дьиэтин туппаран, нэһилиэк ииэ тогүрүк сыл музейдарыгар үлэ торумнанна.

Мындаҕааайылар бары туруоруулара, тэрээһиннэрэ түгүлээн эрэ уратылаах буолааччылар. Музей дьиэтин аһыаран эрэ кирдэххэ, арай кирдэххэ, өрүү буоларын курдук, туох да тэрээһин буоларын чинчитэ суох, чуумпу. Дьон балачча мустубутун кэннэ олохтоох Сынньалаҥ дьиэтин дириэктэрэ С.Д.Дьячковская икки эрэ ыҥырда. Онно тахсан; тута сэргэхсийдибит. Биһигини „восковай фигуралар" музейдара көрүстэ. Олохтоох „Былыр суохтар" народнай театр артыыстарын күүстэринэн биһиги иннибитигэр поэзия уонна искусство Музата, Петр Первой, түгт былыргы киһи, монгол буойуна Тимучин, Екатерина Вторая, Наполеон Бонапарт, Клеопатра, норуот киэн туттуута, сахалартан бастакы Социалистическай Үлэ Геройа Р.И.Константинов уобарастара иһэ бэйэлэринэн турдулар. Театр салайааччыта М.А.Дьячковская хас биирдии „экспонат" туһунан сиһилии билиһиннэрдэ.

Ыалдьыттар салгыы Болугур нэһилиэгин историятын кэрэсир экспонаттарга ааһылар. Р.И.Константинов наҕараадалара дьоһуннаах миэстэни ылан тураллар. Нэһилиэк туһунан кинигэлэр эмиэ туспа долбууру баһылаабыттар. Туһааннаах музей дьиэтэ суох да буоллар, кэккэ сылларга көрэхсэбиллэх экспонаттар хомуллубуттарын былыргы иһиттэргэн саҕалаан аныгы олоххо диэри кэми кэрсиир маллар-саллар иһэрэтилэр. Ол курдук, былыргы чааллардаах туос иһит араҕа, туут хайыһар, мас холбукалар, хонолор, туттар мал-сал оҥуэбит мындырын, сатабылын көрдөрдүлэр.

Бу хаартыскаҕа көрөр малбыт туохха туттулларын ааҕааччыларган көмөҕө наадыйаллар. Сиидэ? Комус суулар тэбирин? Мас оно сырдыгыттан сылыкаатахха, аһара былыргы оноһук буолбатах курдук. Ононностууну баһылыаах, эмиэ да сиэттэх дьиэ маҥтаабырын буолан турар.

Быыстапка кэннэ болугурдар аны „сиэнилэр музейга" ааҕардылар. Амма өрүс балыгын араҕа тардыллыыбыт мааныылаах сандалы тула көрэхсэбиллээх кэпсэтии саҕанна. Бу тэрээһиннэ улуус Муниципальнай предселателэ Я.П.Овчинников, баһылыгы социальнай бопсуруостарга солбуйааччы О.Ф.Петрова, культура салаатын салайааччыта Д.Д.Попов, үөрэх салаатын салайааччыта Т.В.Павлова уо.д.а. кыттыыны ыллылар.

Оксана ЖИРКОВА.

Киһи уонна сокуон

ПРОКУРАТУРА ИҺИТИННЭРЭР

2014 сыл, ыам ыйын 21 күнүгэр улуус баһылыгын, улуус прокурорун, полиция Чурапчытааҕы отделын начальнигын кыттыылаах "Бэрээдэги тупсарыыга дьон кэргэн, уопсастыба оруола" төгүрүк остуол буолбута. Ол мунньах түмүгүнэн общественнай бэрээдэги тупсарыыга биир саҥаны эбэх этии ылыллыбыта.

Ол чэрчитинэн, Чурапчы улууһун прокуратурата холуобунай буруйу оҥорбут дьон уһары государственнай буруйдааһыны ойоофунун туһунан 2016 сыл оҕ аһырдьах, балаҕан ыйдарын уонна алтынньы ый түмүктэринэн сибидиэнньэлэри сырдатар.

1) 2016 сыл, от ыйын 6 күнүгэр Е. кыра саастаах оҕолорун туһугар алимент төлүүргэн куотуннан, РФ ХК 157 ыст. 1 чааһ. көрүүтэр холуобунай буруйу оҥорон суут иниигэр турбутугар Чурапчы улууһун прокуратурата государство буруйдааһынын ойооро. Суут силиэстийэтин түмүгүнэн, Чурапчы улууһун мировой суолуйатын бириигэбэринэн гражданин Е. хамнаһыттан 5% государство дохуотугар тутан, 8 ый болдьохтоох көннөрүүгэр үлэ аналла.

2) 2016 сыл, от ыйын 7 күнүгэр К. арыгы испит туруктаах транспорт ыытан административнай накаастабылга тардыллыбыта. Ол көннигэн хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатыгар көрүлүннэ, государство буруйдааһынын улуус прокуратуратынан ойонүлүннэ. Суут бириигэбэринэн К. 200 тыһыынча солкуобай ыстарааба кыһары 1 сыл, 6 ый болдьохтоох массыына ыытар быраабы быһыллыына.

3) 2016 сыл, от ыйын 7 күнүгэр С. эрдэ административнай накаастабылга тардыллан сыалыыбыт сирэй буолан туран, хаттаан арыгы испит туруктаах транспорт ыытан тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. көрүүтэр холуобунай буруйу оҥорон, суут иниигэр турбутун Чурапчы улууһун прокуратурата государство буруйдааһынын ойооро. Суут бириигэбэринэн С. буруйдааҕынан билинииттэн, кинини 250 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 2 сыл болдьохтоох транспорт ыытар быраабы быһыллыына.

4) 2016 сыл, от ыйын 14 күнүгэр государство буруйдааһынын гражданин М-ка РФ ХК 158 ыст. 3 чааһ. "а", РФ ХК 158 ыст. 3 чааһ. "а" пуунунан көрүллүбүт холуобунай буруйдары тиксэрдэ. Ол курдук, суут мунньаҕар билиммитин, М. бу иннинэ дьон олорор дьиэтин халаан уоруйуобунай миэрэҕэ сууттаммыт. Ол кинигэн ыйтан эрэ ордук кэм ааһыытын кини хаттаан дьон дьиэтин халаан түбэспитэ билиннэ. Онон, М. усулуобунайдык сууттаныыта көтүрүллэн, накаастабылын миэрэтэрэ эбилиннэр кинини 3 сыл 6 ыйга көҥүлүн быһыы накаастабылга аналла, уопсай режимнээх холуонньаҕа ыытыллыына.

5) 2016 сыл, от ыйын 20 күнүгэр Т. эрдэ административнай накаастабылга тардыллан сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан арыгы испит туруктаах транспорт ыытан тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. көрүүтэр буруй тиксэриллибит холуобунай дьыалата Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын көрүүтүгэр улуус прокуратуратынан государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Суут мунньаҕар Т. буруйгэр сору дакаастанан, кинини 200 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох массыына ыытар быраабы быһыллыына.

6) 2016 сыл, от ыйын 20 күнүгэр М. сокуоннайа суох тыа маһын кэрдибит чаҕылыгынан кини уһары РФ ХК 260 ыст. 1 чааһ. холуобунай дьыала кобүтүллүбүтэ. Чурапчы улууһун суутун көрүүтүгэр улуус прокуратуратын государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Ол курдук, М. Чурапчытааҕы ойуур хаһаайыстыбатын кытары дуогабар түһэрсибэккэ, мас кэрдэн, дойдута 43 873 хорумньуну таһаарбыта буолуутуна. Чурапчы улууһун 35-с нүөмэрдээх суут участогын мировой суолуйата прокурор тиксэрбит буруйун кытары сөбүлэһэн, М. 180 чаас булгуччулаах үлэҕэ бириигэбэрдээтэ.

7) 2016 сыл, атырдьах ыйын 2 күнүгэр Чурапчы улууһун суутугар государство буруйдааһына Д. кини олорор куттала үөскээннинин, доруобуйатыгар ыар эмэҕэтээһинин оҥорбутун, малы саас-сэп курдук туттубут чаҕылыгынан РФ ХК 111 ыст. 2 чааһ. "в" пуунунан көрүллүбүт холуобунай буруйу тиксэрдэ. Суут мунньаҕар булуллубутунан Д. тус бэйэни сэбүлээбэт сыһыаннаах эрдэттэн билэр киһитэ кини олорор дьиэтигэр арыгы испит туруктаах кэлбиитин кыыһыран, чохороон сүтэһэн төбөтүгэр охсон доруобуйатыгар ыараан эчэйиини оҥорбут. Суут прокурор тиксэрбит буруйун кытары сөбүлэһэн, сууттанааччы доруобуйатынан инбэлиитин учуоттаан, көҥүлэ 3 сыл усулуобунайга уурутан, 2 сыл кэтэн көрөр болдьох анаата.

8) Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатынан 2016 сыл, атырдьах ыйын 4 күнүгэр Ф. уһары РФ ХК 115 ыст. 2 чааһ. "в" пуунунан көрүллүбүт буруйу оҥорбутун чаҕылыгар кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүүтүгэр Чурапчы улууһун прокуратурата государство буруйдааһынын ойооро. Суут мунньаҕар Ф. эмэҕэтээччи быһыытынан билиниибит гражданин Б-ны арыгы быһылаатыгынан охсон чочкоки көрүүллээх эчэйиинэ тиэрдибитэ буолууна. Ф. 1 сыл 3 ыйга көҥүлүн быһыыга усулуобунайдык, 8 ый болдьохтоох кэтээн көрүүгэ бириигэбэрдэннэ.

9) 2016 сыл, атырдьах ыйын 10 күнүгэр государство буруйдааһына Б. уопсастыбаҕа кутталлаах ньыманы туттан, киһи доруобуйатыгар ыар эмэҕэтээһинин оҥорбут чаҕылыгынан РФ ХК 111 ыст. 2 чааһ. "в" пуунунан көрүллүбүт холуобунай буруйу тиксэрдэ. Суут мунньаҕар булуллубутунан Б. эмэҕэтээммит А. билиилэн охсон доруобуйатыгар ыар эмэҕэтээһинин тиксэрбит. Чурапчы улууһун суутун бириигэбэринэн сууттанааччыга накаастабыл миэрэтэн 3 сыл көҥүлүн быһыы усулуобунайдык, 2 сыл кэтэн көрүү аналла.

10) 2016 сыл, атырдьах ыйын 25 күнүгэр государство буруйдааһына В. гражданиннна РФ ХК 158 ыст. 3 чааһ. "а", РФ ХК 158 ыст. 3 чааһ. "а" пуунунан көрүллүбүт холуобунай буруйдары тиксэрдэ. Ол курдук, барылааһын силиэстийэтин уонна суут мунньаҕар булуллубутунан, М. Чурапчы сэлиэнньэтин кини уулуссаларын биирдэстэригэр эрдэ куоракка олоро сылдьыбыт ыалга турар дьон дьиэтигэр киирэн таҥас-сап, ас-үөл уоран тахсыбыт. Сууттааччы В. бу буруйу оҥорбутун иннинэ эмиэ дьон олорор дьиэтин халаан сууттаммыта сотуллубатах, бэйэтигэр сөптөөх түмүгү оҥостубатах буолан, накаастабылын миэрэтэ 3 сыл уонна 6 ыйга көҥүлүн быһыыга бириигэбэрдэннэ, уопсай режимнээх холуонньаҕа ыытыллыына.

11) Чурапчы улууһун суутунан 2016 сыл, балаҕан ыйын 8 күнүгэр С. РФ ХК 111 ыст. 2 чааһ. "з" пуунунан көрүллүбүт холуобунай буруйу оҥорон, ол эбэтэр киһи доруобуйатыгар ыараан эмэҕэтээһинин малы саас-сэп курдук туттан оҥорбут чаҕылыгынан холуобунай дьыалата көрүлүннэ. Суут мунньаҕар булуллубутунан, сууттанааччы С. тус бэйэни сөбүлээбэт быһыытыгар төрөппүт аҕатын агаҕын саанан ытан доруобуйатыгар ыар эмэҕэтээһинин оҥорбут. Суут прокурор санаатын кытары сөбүлэһэн С. буруйдааҕынан билинэн, эмэҕэтээммит өрүт санаатын учуоттаан, сууттанааччыга 4 сыл көҥүлү быһыы миэрэни усулуобунайынан анаан, 3 сыл кэтээн көрөр болдьохтоох накаастабыл миэрэтин анаата.

12) 2016 сыл, балаҕан ыйын 12 күнүгэр С. арыгы испит туруктаах транспорту ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүллүүтүгэр улуус прокуратуратынан государство буруйдааһына ойонно. Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын бириигэбэринэн С. 200 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох массыына ыытар быраабы быһыллыына.

13) 2016 сыл, балаҕан ыйын 13 күнүгэр Е. арыгы испит туруктаах транспорт ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүллүүтүгэр улуус прокуратуратынан государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын бириигэбэринэн Е. 200 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох массыына ыытар быраабы быһыллыына.

14) 2016 сыл, балаҕан ыйын 13 күнүгэр П. арыгы испит туруктаах транспорту ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын көрүллүүтүгэр улуус прокуратуратын государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Суут мунньаҕар булуллубутунан сууттанааччы П. бу сыл, кулун тутар ыйыгар РФ ХК 264.1 ыст. көрүллүбүт буруйу оҥорон эппиэккэ тардыллыбыта буолууна. Ити түгэни учуоттаан туран, П. сиэ боруостаабатах накаастабылын миэрэтин эбэн туран, мировой суолуйа бириигэбэринэн кинини 300 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 2 сыл болдьохтоох транспорт ыытар быраабы быһыллыына.

15) 2016 сыл, балаҕан ыйын 15 күнүгэр Г. арыгы испит туруктаах транспорт ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүллүүтүгэр улуус прокуратуратынан государство буруйдааһына ойонно. Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын бириигэбэринэн Г. 200 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох транспорт ыытар быраабы быһыллыына.

16) 2016 сыл, балаҕан ыйын 15 күнүгэр Д. арыгы испит туруктаах транспорту ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүллүүтүгэр улуус прокуратуратынан государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Д. сотуллуа илик сууттаныылааҕын учуоттаан, Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын бириигэбэринэн кинини 1 сыл 2 ый усулуобунайдык көҥүлү быһыыны кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох транспорт ыытар быраабы быһыллыына.

17) Улуус прокуратуратынан 2016 сыл, алтынньы 4 күнүгэр Т. арыгы испит туруктаах транспорт ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах массыына ыыта сылдьан тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүллүүтүгэр государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Суут мунньаҕар Т. буруйа дакаастанан, кинини 200 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох массыына ыытар быраабы быһыы накаастабыл миэрэтэ аналла.

18) 2016 сыл, алтынньы 5 күнүгэр С. арыгы испит туруктаах транспорт ыытыы иһин административнай накаастабылга тардылла сылдьыбыт сирэй буолан туран, хаттаан итирик туруктаах тутуллубутун чаҕылыгар РФ ХК 264.1 ыст. кобүтүллүбүт холуобунай дьыала көрүллүүтүгэр улуус прокуратуратынан государство буруйдааһына ойонүлүннэ. Чурапчы улууһун 35 №-дээх суут участогын мировой суолуйатын бириигэбэринэн С. 200 чаас булгуччулаах үлэни кытары, 1 сыл 6 ый болдьохтоох массыына ыытар быраабы быһыллыына.

19) 2016 сыл, алтынньы 20 күнүгэр гражданин А. Чурапчы сэлиэнньэтигэр итирик туруктаах сылдьан аһаҕастык маҕаһыынтан халаан, буруйдаан суут иниигэр турда. Государство буруйдааһынынан А. дьайыытыгар РФ ХК 161 ыст. 1 чааһ. көрүүтэр буруй быһыытынан сыаналаммыттарын толору ойооро. Чурапчы улууһун суутун бириигэбэринэн А. көҥүлэ 2 сылга усулуобунайдык быһыллыына.

И.В. ЯДРЕЕВ,
Чурапчы улууһун прокурора.

* 2006.07.27 152 №-дээх «Персональнай сибидиэнньэлэри бэрийии» РФ Федеральнай сокуона ыйарынан, гражданин толору аата-суола кини сөбүлэһиитэ эрэ хаһыакка, кориорорньиннорэр эйгэҕэ ыйыллыахтаах сон.

Кэрэ эйгэтэ

ИИС КЭРЭХСЭБИЛЛЭЭХ ЭЙГЭТИГЭР

„Айылгы" Культура киинин иһинээҕи А.П. Мунхалов аатынан хартыына галереятыгар сылгыга араас баайдаах кэрэхсэбиллээх быыстапкалара турууорар.

Алтынньы 26 күнүгэр эмиэ биир уратылаах тэрээһин буолан ааста. Ол курдук, СӨ норуот уус-уран оҥоһуктарын маастардара, үгүс эбэх түһүлгэлэргэ, куон куорсэтэргэ иис эйгэтигэр Чурапчыны дуорааччы аатаатын, күмүс иистэн күлүмүрдээр, кыттыый тыһыын инисэни күлүмүрдээр, кыттыый тыһыын тылааны, ойуур ойуулу оҥоһуктар таба кылырдаттар, ойуур ойуулу оҥоһуктар таба таланнаах уран уустарбыт Мария Зверстова, Татьяна Карсанаева, Надежда Ахматова уонна Екатерина Селалинцева тус оҥоһуктарын үбүлүөйдээх сылларыгар „Айар куттаах Далбар Хотуттар" диэн ааттаах оҥоһуктарын быыстапкаларын турууордулар.

Маны далбардарбыт саха норуотун культуратын, чурапчылары төрүт киһи сайын кунуутун сыныыыларга аатырар күтүгэрин сыылааммат уйгулаах кытыыбыта тумугэр кыттыбахтар. М.К. Зверстова иистэр эбугэ саҕаттан сэбиэскэй кэмҥэ диэри кэрчик кэм үгэстэрин иҥэриилэр. Чурапчыга „Дьүөгэ" тэрилтэни бара биллэбит Т.П. Карсанаева үөрэн 2005 с. иистэнэр сыах быһыытынан айан саҕалаабыта. Е.И. Селалинцева ол күнүгэн бу тэрилтэҕэ биир тутаах үлэһит. „Арчы" үөрэгэр-үгэстэр кини дириэктэрэ Н.П. Ахматова – саҥалыы муодунай таҥастары тардааччылартан биир бастакылара. Хас биирдиилэрэ төрүт үгэскэ олоҕуран кирин таһынан айар дьон быһыытынан саҥаны хото киллэрэллэр, кэм араас үгэһин сатабыллаахтык айаллар. Ол да иһин иистэр биир-биир иистэринэ ойор, тупсаҕайдар.

Тэрээһиннэ иһиг эҕэрдэлэринэн улуус депутаттарын Сэбиэтин председателэ Я.П. Охонесников, улуустааҕы оҕо аймах уонна дьиэ кэргэн дьыалаларыгар салаатын сүрүннүүр специалиһа Т.П. Букина, улуус культуратыгар салаатын салайааччыта Д.Д. Попов, Таатта улууһун культуратыгар салаатын салайааччыта А.П. Попова, улуустааҕы дьахтар түмсүүтүн салайааччыта А.В. Селалинцева, „Арчы" дьиэтин методиһа А.Д. Слепцова, „Дархаана" түмсүү салайааччыта С.Д. Васильева, „Аргыстаана" тимир кэлиилээх кыргыттар түмсүүлэригэн А.Р. Пинигина кыттыннылар.

Быыстапкаҕа быһыыта Надежда Ахматова коллекцията көрдөрүлүннэ. „Дьүөгэ" иистэнньэлэрэ „Кустук халадаайа" уонна уоллаттарга аналлаах коллекцияларын тэрилтэ үлэһитэ, модельер-конструктор Цветана Томская – Сибэкки биллэрдэ.

Талба талааннаах кыргыттарбыт оҥоһуктара быыстапка саалатыгар бу ый усталара турар. Иис кэрэ эйгэтигэр, талаан тарбах ыраах ыырдарынан аһаатаах айааҥҥа биир дойдулаахтарбытын, ыалдьыттарбытын ыҥырабыт!

Оксана ЖИРКОВА.

Биһиэхэ суруйаллар

ЧУРАПЧЫГА АРААДЬЫЙА ХАҺАН САҤАРДА ЭТЭЙ...

Былыргы биһиги оройуоммутугар, Чурапчы дэриэбинэтигэр, хаһааннгыттан баар буолбутай? Ону ким билэрий? "Чурапчы нэһилиэгэ" диэн кинигэҕэ ол туһунан суох. Дьэ, ол иһин бэйэм сааспытыгар ааспыт, араадьыйа туһунан бэртээхэй ахтыылаахтарым бэрт аҕыйах киһи баарын быстаһа, оҕо эрдэҕинээҕи өйдөөбүлбүн маннык аллараа суруйарга санаатым.

1934, эбэтэр 1935 сылга эбитэ буолуо, В.П. Гуляев балаҕанын таһыгар Кирилл Петрович Захаров буор кырыыһалаах, балаҕан салҕааһыннаах, иннигэр ампаардаах, буор сыбааһыннаах дьиэтэ радиоузел буола сырытта быһыылааҕа (кэлин ол дьиэҕэ Ганя Поппов диэн төлөпүөн монтера олоро сылдьыбыта). Ол дьиэ өлбүөрүн иһигэр тула өттүгэр боробулуохаһа таптарыллыбыт уһун ураҕас баара, аны санаатахха, антенна буолуон сөп. Мин ол остуолбаны чиккэччи тардан турар үс боробулуохаттан бииридэрин, тыаһыырын истэри, илиибинэн сахсыйар оҕо буолабын. Онуоха боробулуохам быстан, баҕар баайыллан турар төгүрүгэһиттэн уһуллан, ураҕаһым нөнүө өттүн диэки сууллан түстэ. Мин куттанан, хортуоска сирин эрэһиэнэ курдук кулукханан, куота сүүрэн эрэрбин бу баардыы өйдүүбүн. Кэннибэр дьон дьиэттэн таҕсан хаһыытаһа хаалбыттара.

Ити сыллар диэки биһиги олорор дьиэбитигэр, "Транс-Якутзолото" хонтуоратыгар бииир нуучча киһитэ монтер эбит, төгүрүк хара дьүһүннээх тэриэлкэ араадьыйаны (репродукторы) истиэнэҕэ саайбытын уонна проводын уһугун дьиэ муостатын анныгар сири хаһан укпутун чуолкайдык өйдүүбүн (заземление эбит). Сэрии иннинээ итинтэн радиоузелы МТС томторугар "Курашов штаба" диэн ааттанан биллэр дьиэҕэ көһөрбүттэрэ, антенната боробулуохата икки сүрдээх үрдүк үс сүһүөх салҕааһыннаах остуолбаларга тардыллыбыт буолара. Ити дьиэни билигин таһара дьиэтин томторугар көһөрөн илдьэн туруораллар.

1938 с. сайыныгар Мурун Тымпыйа халдьаайытын үрдүгэр саҥа маһынан остуолбалаан, араадьыйа лиинийэтин педучилищеҕа диэри тардыбыттара, онтон ыла, училище уонна санаторий ыаллара араадьыйаны истэр буолбуттара. Сэрии иннинэ, ол да кэнниттэн араадьыйа туочукага аҕыйах буолан, аан маҥнай, МТС томторугар, онтон кэлин 50-с сыллар диэки Военкомат томторугар остуолбаҕа сиэрэй дьүһүннээх таһырдьааҥҥы араадьыйалары (репродуктары) туруора сылдьыбыттара. Ону оскуолаҕа кэлэ-бара истэрбитин өйдүүбүт.

Түмүктээн эттэххэ, Чурапчыбыт дэриэбинэтигэр араадьыйа ааспыт үйэ 30-с сылларын бастакы аҥаардарыттан саҥарар буолбут эбит диэххэ сөп.

Эдуард КУЗЬМИН,
"Саҥа олох" хаһыат общественнай корреспондена.

Өлоксоон корудьуостэрэ

САҺАН ОЛОРОРО...

Оҕолор сасыһа оонньууллар. Кордьоччулар уочаратынан буолаллар. Уба́йа кордуур кэмигэр Өлөксөөн туалет кэннигэр бэрт эрэхэй сири булан им-ньым олорунан кэбистэ. Син кэтэһэ сатаата эрээри, чугаһынан ким да ааспата. Ол аайы саһан олорооччу өссө дьиппиннийэн биэрэр. Мэктиэтигэр, нэһиилэ тыынар.

Эһэтэ оҕонньор коҕуоратэ таҕыста, туалет кэннигэр кыра сиэн бох-сыыс быһыгар кыһаллан олорор эбит. Соһуйан:

– Хайа, нокоо, бу тугу гына олороҕун? – диэн ыйытар.

– Айдаарымына, саһан олоробун ээ... Убайым Кэсэ кордуур уочарата.

– Эс, киһиг дьиэҕэ киирэн эбиэттии олорор дии...

Алексей СЛЕПЦОВ.

Убайа, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, өр кэмнэ Чурапчытааҕы ОДьКХ тэрилтэтигэр үлэлээбит

ПОПОВ Иннокентий Иннокентьевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыйыннитигэр Пелагея Иннокентьевна Местниковаҕа, кини биирэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Түөйэттэн Местниковтар, Дьокуускайтан Местниковтар, Амматтан Белолюбскайдар, Уһун Күөлтэн Мария Местникова, Чурапчыттан Местниковтар.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

– Күндү убайа Попов Иннокентий Иннокентьевич ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, балтыгар, оскуолаҕа биирэ үөрэммит доҕордоругар Полина Иннокентьевнаҕа, кини биирэ төрөөбүттэригэр оскуолаҕа биирэ үөрэммит доҕоторо.

Биирэ төрөөбүт убайа, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

ТУРАНТАЕВ Егор Егорович

соһумардык олохтон туораабытынан, балтыгар, биирэ үлэлиир коллегабытыгар Сардаана Егоровнаҕа дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Р.И. Константинов аатынан Амма орто оскуолатын коллектива.

Спорт

ПОЛОЖЕНИЕ
о командном первенстве Кубка Федерации борьбы «хапсагай» "МО Чурапчинский улус (район)"

1. Цели и задачи:

- пропаганда здорового образа жизни;
- популяризация и развитие национальной борьбы «хапсагай» среди населения;
- повышение спортивного мастерства;
- выявление сильнейших борцов Чурапчинского улуса;
- Формирование сборной команды.

2. Сроки и место проведения:

Турнир проводится 19 ноября 2016 года, с.Чурапча, МФСК им. А.И. Федотова.

Программа соревнования:

19 декабря (суббота)

09-00ч. – Мандатная комиссия и совещание судейской бригады.

10-00ч. – взвешивание участников.

11-00ч. – торжественное открытие соревнования.

11-30ч. – начало соревнований.

13-00ч. –14-00ч. – обед.

14-00ч. – продолжение соревнования.

17-00ч. – награждение победителей.

3. Руководство проведением:

Общее руководство подготовкой и организацией соревнований осуществляется Федерацией спортивной борьбы «хапсагай» Чурапчинского улуса, МБУ УФКиС Чурапчинского улуса, ФГБОУ ВО ЧГИФКИС, МБОУ ДО ДЮСШ Чурапчинского улуса.

4. Участники и условия проведения:

В первенстве участвуют 5 команд из наслегов Чурапчинского улуса:

1 команда: Чакыр, Хайахсыт, Хоптого, Хадар.
2 команда: Болугур, Соловьев, Хатылы, Болтого.
3 команда: Кытанах, Арылах, Сылан, Телей.
4 команда: Мугудай, Алагар, Бахсы, Ожулун.
5 команда: Чурапча.

Первенство проводится по круговой системе. Команды встретятся стенку на стенку.

В первенстве принимают участие СТРОГО уроженцы и спортсмены имеющие постоянную прописку в определенных наслегах по списку команд!

Соревнование носит личный характер и проводится по действующим правилам, утвержденным федерацией спортивной борьбы и национальной борьбы «хапсаҕай» РС (Я).

Расходы связанные с командированием команд, проездные, питание и размещение несут командирующие организации.

Состав команды:

Юноши 2001-2002 г.р.: 35 кг., 40 кг., 45 кг., 50 кг.

Юноши 1999-2000 г.р.: 50 кг, 55 кг, 62 кг, 70 кг, 80 кг, св.80 кг.

Мужчины 1998 г.р. и старше: 55 кг, 62 кг, 70 кг, 80 кг, 90 кг, св. 90 кг, (+2 кг)

Ветераны 1976 г.р. и старше: 60 кг, 70 кг, 80 кг, 90 кг, св. 90 кг.(+2 кг)

5. Награждение:

Чемпионы и призеры команд награждаются кубком, грамотами и медалями. Общий призовой фонд: 1 место в командном зачете – 3 жеребенка, 2 место – 2 жеребенка, 3 место – 1 жеребенок. Общий призовой фонд 6 жеребят. (Призы предоставлены Администрацией МО ""Чурапчинский улус (район)", администрациями наслегов Чурапчинского улуса и Федерацией борьбы хапсагай Чурапчинского улуса).

6. Заявки:

Предварительные заявки на участие принимаются до 17 ноября 2016 г. по адресу:

ФГБОУ ВО ЧГИФКиС, с.Чурапча, ул. Спортивная, 2.

Тел: 84115143200 Email: rector@chgifkis.ru

Сот: 89142295958, ватсап 89991748284. Павлов Айаал Романович.

В день приезда мандатную комиссию предоставляется:

- именная заявка участников с визой врача печатью медицинского учреждения и спортивной организации;
- паспорта всех участников с пропиской, свидетельство (оригинал) для учащихся – справка с места учебы с фотографией и печатью школы;
- *договор (оригинал) о страховании от несчастных случаев жизни, здоровья и спортивных травм.*

Примечание: При отсутствии данных документов, спортсмен не допускается к соревнованиям.

Настоящее положение является официальным вызовом.

Оргкомитет.

МАХТАНАБЫТ

Биһиги оҕобут Лев Юмшанов Чурапчы улууһун Чакыр орто оскуолатыгар 11-с кылааска үөрэнэр. 2015 сыллаах улахан ыарыы ылан Томскай куорат НИИ онкология отделениетыгар, Новосибирскай куорат «ЕвроМед» клиникаҕа, Москваҕа Оҕо доруобуйатын харыстыыр научнай киинигэ сылдьан аайы эмтэнэр. Диагноһа – «Болезнь Крона».

Бу күһүн Москва куоракка баран эмтэнэн кэлбитэ. Барарбытыгар күүс-көмө, өйөбүл буолбут күндү Чакырым нэһилиэгин олохтоохторугар, нэһилиэк баһылыгар Т.В. Адамоваҕа, Чакыр нэһилиэгин бааһынай хаһаайыстыбаларыгар, ДьУоКХ Чакырдааҕы учаастагын операторДарыгар, Чурапчы улууһун социальнай харахта коллективыгар, чуолаан, салайааччы Л.В. Тосукаеваҕа, Чурапчы улууһун «Матери России» актыыбыгар, председатель А.А. Ноговицынаҕа, «Чурапчы» ТХПК дириэктэригэр Н.А. Аржаковка махталбыт муҥура суох. Онорбут өнөҕүт уон оччонон бэйэҕитигэр эргиллэн кэллин! Дьолу-соргуну, уйгу-быйаҥ олоҕу баҕарабыт.

**Аҕыс оҕо ийэтэ Лена Егоровна,
аҕата Моисей Прокопьевич Адамовтар
дьиэ кэргэттэрэ.**

Чакыр нэһилиэгэ.

Сурутуу - 2017

**"ТУЙМААДА"
хаһыакка сурутуҥ, бириистэ сүүйүҥ!**

"ТУЙМААДА" общественнай-политическай хаһыакка 2017 сыл бастакы аҥаарыгар элбэх супер-бириистээх сурутуу ыытыллар.

Бар дьон кэҥүл хаһыатыгар тыа сирин уустук олоҕун, политика, экономика, былыргылар тустарынан кырдьыктаах суруйуулары аҕыахыт. Хаһыакка ону сэргэ "Олох кэстүүлэрэ", "Дьылҕа хаан", "Эйгэ", "Баай байанай", "Иччи", "Таптал таабырына", "Арааһ" о.д.а. бэрт сэргэх балаһалар салгыы бэчээттэниэхтэрэ. Суруйуулар ардыгар араадьыйахтара, сороҕор сөһүтүөхтэрэ.

Сурутуу сыанатa Дьокуускайга уонна киин улуустарга – 1180 солк. 62 харчы, Бүлүү бөлөх уонна хотугу улуустарга – 1421 солк. 64 харчы. Алта ыйга толору суруйтарбыттар сүүйүүлээх сурутууга кытталлар. Ааҕааччылар испииһэктэрин эрэспүүбүлүкэтээҕи почтатан ылабыт, онон сурутуу квитанциятын ыыппаккыт.

Быйылгы сурутууга хаһааҥҥытааҕар да элбэх бириистэ олохтоотубут. Ол курдук ҮС СҮРҮН БИРИИС баар буолуоҕа. Бастакы супер-бириис – "Сингтай" тырааҕтар! Иккис супер-бириис – 100 тыһ. солк. уу харчынан! Үһүс супер-бириис – 50 тыһ. солк. эмиэ уу харчынан! Ону сэргэ үс сыаналаах бириис баар буолуоҕа: улахан ж/к телевизор, холодильник, сыаналаах суотабай төлөпүөн. Маны сэргэ бэрт элбэх олус үчүгэй бириистэр баар буолуохтара.

Кэлэр сыллан хаһыат улуустарга бииргэ тэрээн атылыланара тохтуур, онон суруйтардаххына эрэ "Туймааданы" ылар кыахтаныаххыт.

Кырдьыгы эрэ суруйар, олоҕу хайдах баарынан сырдатар, бар дьон сөбүлээн ааҕар хаһыатыгар кэхтээхтик сурутуҥ. "Туймааданы" сурутуоҥ – олоҕу дьиҥнээҕинэн көрүөҥ, бэйэҕэр эрэллээх буолуоҥ!

"ТУЙМААДА" редакцията.

Кылаабынай редактор – **А.А. ЗАХАРОВ.**
Эппиэттиир сэкирэтэр, суруйк отдела – **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Экономика, тыа хаһаайыстыбатын отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Корреспонненнар – **О.В. ЖИРКОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКАЙ.**
Таһааччы – **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**
Бэчээттээччилэр – **С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

Саҥа олох

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 26 "а". **Телефоннарбыт:** редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. **E-mail:** sanaoloh@mail.ru, **сайт:** sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакаас: № 118 (11285)
Кээмэйэ: 1 бэч. лиис
Тираж 1200.
Хаһыат сыаната: 10 солк.

Автор суруйар толору эппиэттиир, редакция санаата хаһыакка бэчээттэммит матырыйаалынан тутулуга суох. Сурук ааптарга төннөрүллүбэт.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 28.10.2016 с. офсетка бэчээттэннэ.
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ үстэ: оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.